

2.07.2014

Wołodymyr Panczenko, Kristina Awramczenko

Dlaczego Ukraina traci rynki rosyjskie?

Podpisanie części gospodarczej Umowy Stowarzyszeniowej pomiędzy Ukrainą a UE może oznaczać powrót do wojen handlowych z Rosją. 18.06.2014 W. Putin oświadczył, że w tej sytuacji nie ma możliwości zachowania zerowych stawek cła importowego na towary ukraińskie.¹

Jednak, niezależnie od tego, czy będą nadal trwały wojny handlowe z Rosją, czy też nie, Ukraina stopniowo powinna zacząć wycofywać się z rynków rosyjskich z uwagi na stosowanie polityki zastępowania (substytucji) importu, jaka jest prowadzona przez Rosję od roku 1998. Dlatego też przedsiębiorstwa już dziś powinny produkować artykuły zgodnie ze standardami międzynarodowymi/europejskimi (jeśli jeszcze tego nie robią) i szukać nowych rynków zbytu.

W 2008 roku rząd rosyjski przyjął koncepcję długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego Federacji Rosyjskiej do roku 2020. Koncepcja przewiduje realizację programów zastępowania importu w wielu branżach gospodarki rosyjskiej: np. w branżach wysokotechnologicznych (lotnictwo, stocznie, przemysł raketowo-kosmiczny, przemysł samochodowy etc.), jak również w branżach materiałów budowlanych, metalurgii kolorowej etc.)². W celu wsparcia polityki zastępowania importu przedsiębiorstwa wyżej wymienionych branż mogą korzystać z szeregu preferencji i ulg, na przykład – dofinansowania części stóp procentowych zaciągniętych kredytów, ochrony antydumpingowej, ominięcia trudnych barier administracyjnych hamujących rozwój.

W marcu 2014 roku premier Dmitrij Miedwiediew oświadczył, że polityka zastępowania importu stanowi priorytet dla Rosji.³ A w maju 2014 roku minister Ministerstwa Przemysłu i Handlu FR Dienis Manturow oświadczył, że jednym z przeciwdziałań wobec sankcji, jakie zostały wprowadzone w związku z wydarzeniami na Ukrainie będzie przyspieszenie realizacji polityki zastępowania importu. Rosja będzie szukać alternatywnych dostawców w krajach Euroazjatyckiej Unii Celnej.⁴

Według informacji Państwowej Służby Statystyki Ukrainy w pierwszym kwartale 2014 roku eksport do Rosji uległ zmniejszeniu o 24,4 % w porównaniu z pierwszym kwartałem ubiegłego roku i wyniósł 2721,89 mln USD. Z kolei import towarów z Rosji, zmniejszył się o 26 % w porównaniu z pierwszym kwartałem 2013 roku i wyniósł 4 016, 37 mln USD. Na zmniejszenie eksportu do Rosji o 966,8 mln USD w porównaniu z pierwszym kwartałem 2013 roku istotnie wpłynęło zmniejszenie dostaw metali żelaznych – o 201 137 tys. USD (o 37,9 %), artykułów z metali żelaznych – o 35 388,7 tys. USD (o 31,6 %) oraz lokomotyw kolejowych – o 296 732,62 tys. USD (o 58,7 %).⁵

¹ <http://www.pravda-tv.ru/2014/06/19/65317>

² Patrz. s. 102-124 „Koncepcja długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego Federacji Rosyjskiej do 2020 roku”

³ <http://ria.ru/economy/20140325/1001014233.html>

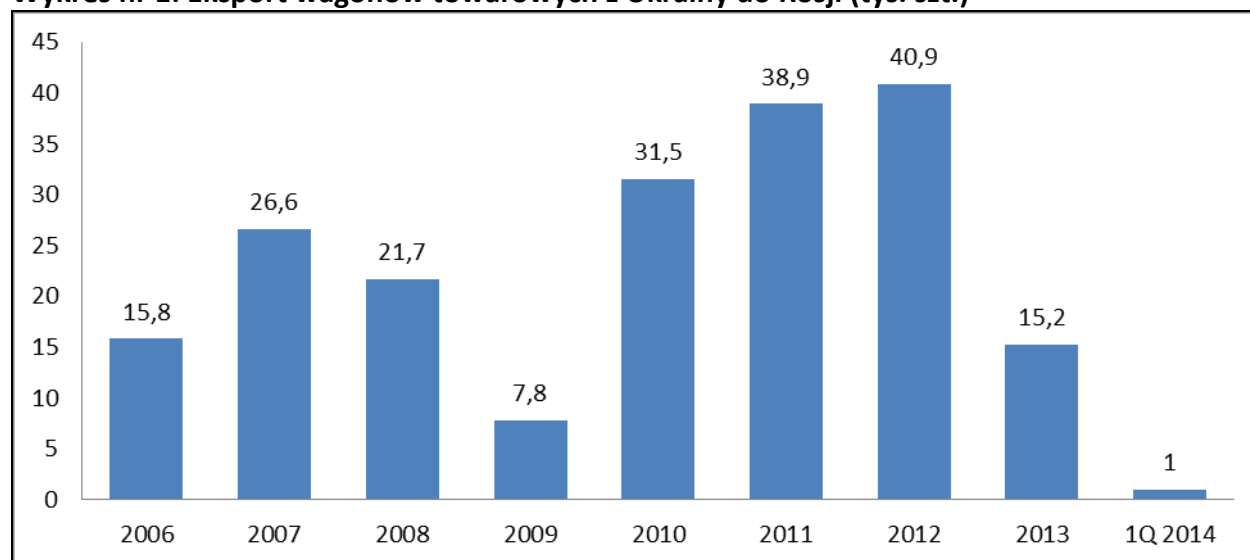
⁴ <http://www.vedomosti.ru/politics/news/26126661/kiiev-zaderzhivaet-postavki-oborudovaniya-dlya-oboronnoj>

⁵ Za I kwartał 2014 roku eksport i import towarów z Ukrainy stanowiły odpowiednio 14 190,2 mln USD i 14 240,7 mln USD.

W porównaniu z odpowiednim okresem w 2013 roku eksport zmniejszył się o 6,9%, import – o 20,5%. Ujemne saldo w

Przeanalizujemy rosyjską politykę zastępowania importu oraz jej wpływ na producentów ukraińskich na przykładzie produkcji wagonów kolejowych. Jeśli przeanalizujemy dostawy eksportowe wagonów towarowych z Ukrainy do Rosji, to można zauważyć, że po kryzysowym 2009 roku dostawy rosły, a zaczynając od roku 2013 zaczęły się kurczyć o ponad 2,5 razy. W ciągu pierwszego kwartału 2014 roku eksport tego towaru z Ukrainy do FR wyniósł 1 058 szt., czyli prawie 5 razy mniej niż w pierwszym kwartale 2013 roku (eksport w styczniu-marcu 2013 roku – 5 046 szt.).

Wykres nr 1: Eksport wagonów towarowych z Ukrainy do Rosji (tys. szt.)

źródło: Państwowa Służba Statystyki Ukrainy

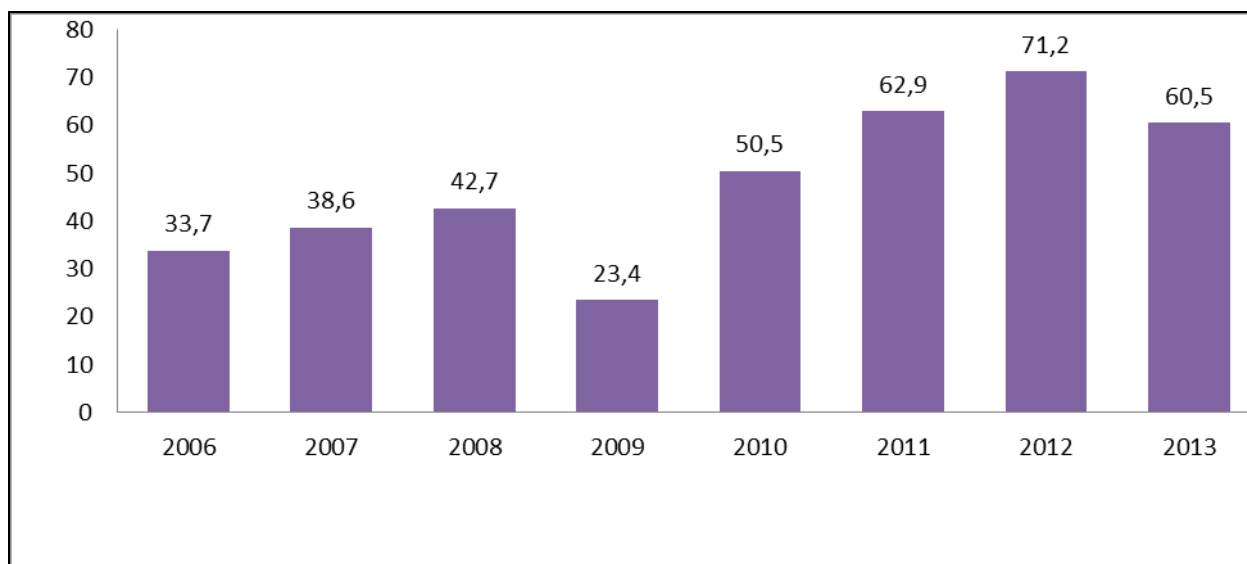
Już w połowie 2012 roku w Rosji aktywnie omawiane były kwestie zastosowania środków prowadzących do zmniejszenia importu wagonów towarowych z Ukrainy, między innymi możliwość wprowadzenia zbiórki utylizacyjnej dla produkcji wagonów (analogicznie, jak w branży samochodowej) lub zmiana wymogów dotyczących certyfikacji produkcji w branży budownictwa wagonów.

Należy także przypomnieć, że produkcja wagonów towarowych w Rosji zmniejszyła się w 2013 roku (Wykres nr 2). Jedną z przyczyn takiej sytuacji była nadmierna podaż na rosyjskim rynku wagonów. Według danych Kolei Rosyjskich pod koniec 2013 roku nadwyżka wagonów na rynku FR wyniosła około 300 tys. szt.

Mniejszy popyt w 2013 roku na usługi transportowe drogą kolejową również negatywnie wpłynęły na rynek wagonów (według danych Rosyjskiej Służby Statystyki w 2013 roku – zmniejszenie o 2,8 % w porównaniu z rokiem 2012).

Wykres nr 2: Produkcja wagonów towarowych w Rosji (tys. szt.)

porównaniu z I kwartałem 2013 roku zmniejszyło się i wyniosło 50,5 mln USD (za I kwartał 2013 roku ujemne saldo – 2682,1 mln USD.). źródło – Państwowa Służba Statystyki Ukrainy

źródło: RosStat

Zgodnie z programem rozwoju przemysłu Federacji Rosyjskiej na lata 2012-2020 produkcja wagonów towarowych powinna się zwiększyć do 65 tys. szt. w 2020 roku, co stanowić będzie 82 % rynku wewnętrznego. W 2013 roku wyprodukowano 60,5 tys. szt. wagonów towarowych, co stanowiło mniej niż 70 % rynku wewnętrznego. Planowane jest jednak zwiększenie udziału rynku wewnętrznego (tabela 1). Wniosek: nadal będzie się kurczył import wagonów towarowych z Ukrainy lub w ogóle Rosja zaprzestanie importu ukraińskich wagonów towarowych.

Tabela 1: Plan produkcji wagonów towarowych do 2020 roku w FR

	Jedn.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
wagony towarowe	tys.	70	62,8	63,2	59,6	65	62,4	64	65	65
udział w rynku wewnętrznym	%	60	70	70	70	75	75	80	82	82

źródło: Koncepcja długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego Federacji Rosyjskiej do 2020 roku

Należy także przypomnieć, że plan na lata 2012-2020 jest kontynuacją poprzednich planów dotyczących zwiększenia zakresu produkcji wagonów w FR, o czym wiedzieli ukraińscy producenci wagonów w okresie zwiększenia produkcji na Ukrainie w 1998 roku. Plany Federacji Rosyjskiej dotyczące zastępowania importu wdrażane są prawie we wszystkich branżach przemysłu⁶. Poniżej przytaczamy kilka przykładów.

Przemysł samochodowy⁷

Rosja chronić będzie swój rodzimy rynek samochodowy przed importem nowych i starych samochodów. Jednym z celów programu pomocniczego „Przemysł samochodowy” jest zmniejszenie udziału importu w ekwiwalencie pieniężnym z 43,5 % w 2012 roku do 32 % w roku 2015.

Rosja planuje również zwiększenie produkcji przemysłu samochodowego i udziału produkcji rosyjskiej na rynku wewnętrznym w ekwiwalencie naturalnym do roku 2020:

Samochody osobowe do 3150 tys. szt. rocznie, co stanowić będzie 80 % rynku wewnętrznego (w roku 2011 udział produkcji rosyjskiej stanowił 68,3%)

⁶ <http://programs.gov.ru>

⁷ Program „Rozwój przemysłu i zwiększenie jego konkurencyjności”, Program pomocniczy nr 1

Samochody (ewentualnie pojazdy) osobowe przeznaczone do celów komercyjnych do 280 tys. sztuk rocznie - 90% rynku wewnętrznego (w 2011 roku - 81,2%)

Samochody ciężarowe do 280 tys. szt. rocznie, 85 % rynku wewnętrznego (w 2011 roku – 65,5 %)

Autobusy do 35 tys. szt. rocznie, 99 % rynku wewnętrznego (w 2011 roku – 69,2 %).

Ponadto zwiększenie udziału eksportu produkcji rosyjskiego przemysłu samochodowego w stosunku do roku 2011 (7,7 %) średnio do 12,5 %.

Przemysł lekki⁸

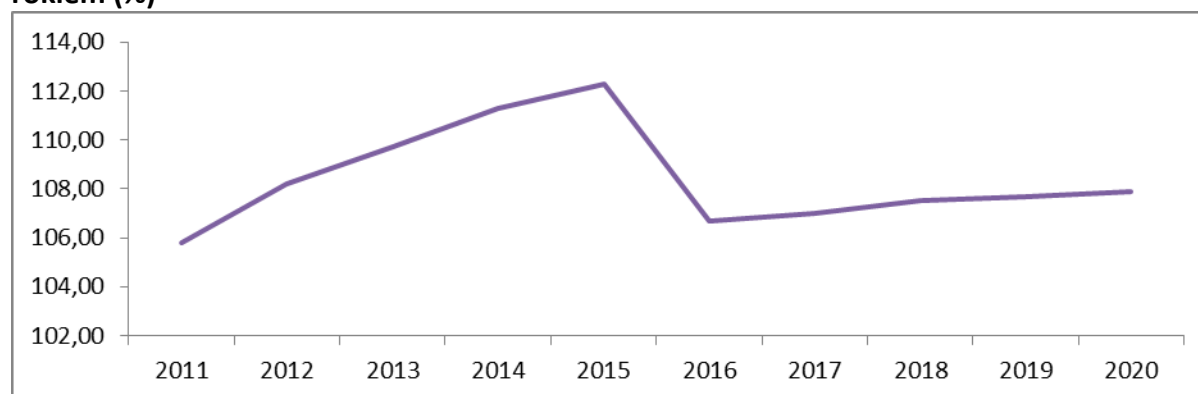
Dzięki realizacji projektów inwestycyjnych w przemyśle lekkim dotyczących modernizacji starych i zakładania nowych przedsiębiorstw, zwłaszcza podwyższenia efektywności i rozwoju produkcji Inu, zastępowanie importu w tej branży powinno się zwiększyć o 20 %. Przewiduje się, że do 2020 roku udział towarów rosyjskich (ubrania, artykuły dzianinowe, obuwie) na rynku wewnętrznym będzie stanowił 50 %.

Kompleks militarno-przemysłowy⁹

Zgodnie z programem pomocniczym „Kompleks militarno-przemysłowy” zmniejszeniu ulegać będzie asortyment artykułów militarnych oraz zakresy dostaw importowanych artykułów militarnych poprzez realizację polityki zastępowania importu i polepszenie kooperacji w taki sposób, by do 2020 roku w stosunku do roku 2010:

- Zwiększył się udział produkcji artykułów militarnych o 2,88 razy;
- Zwiększyła się wydajność pracy w kompleksie militarno-przemysłowym – o 2,91 razy;
- Wzrosły wynagrodzenia pracowników kompleksu militarno-przemysłowego – o 2,87 razy.

Wykres nr 3. Wskaźnik produkcji kompleksu militarno-przemysłowego, w porównaniu z ubiegłym rokiem (%)

źródło: <http://programs.gov.ru>

Produkcja samochodów ciężarowych¹⁰

⁸ Program „Rozwój przemysłu i zwiększenie jego konkurencyjności”, Program pomocniczy nr 4

⁹ Program „Rozwój przemysłu i zwiększenie jego konkurencyjności”, Program pomocniczy nr 5, informacja jawna

¹⁰ Program „Rozwój przemysłu i zwiększenie jego konkurencyjności”, Program pomocniczy nr 6

Jednym z celów programu pomocniczego „Przemysł pojazdów ciężarowych” jest całkowite zapewnienie popytu na sprzęt kolejowy i zwiększenie eksportu takich towarów o kilka razy.

Tabela 2: Prognoza produkcji pojazdów ciężarowych do 2020 roku

	Jedn.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
przemysł pojazdów ciężarowych	mln	223	226	229	232	253	274	302	332	360
	RUB.*	996	870	785	860	970	920	070	370	090

*według cen obowiązujących w roku 2012

źródło: Koncepcja długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego Federacji Rosyjskiej do 2020 roku

Metalurgia¹¹

Cele programu pomocniczego „Metalurgia” – to zwiększenie udziału produkcji metalurgicznej Rosji na rynku wewnętrznym. Planowane jest zmniejszenie udziału importu w konsumowaniu wewnętrznym gotowych artykułów hutniczych z metali żelaznych o 1,5 razy do 2020 roku.

Wniosek zatem jest następujący: ukraińscy przedsiębiorcy nie dostrzegali lub nie chcieli dostrzec perspektyw utraty rynku rosyjskiego, a przecież plany Federacji Rosyjskiej dotyczące polityki zastępowania importu znane były wszystkim. Ukraińscy przedsiębiorcy nie przedsięwzięli żadnych kroków i środków, by zdywersyfikować rynki zbytu.

Aktualnie jest tylko jedno wyjście z tej sytuacji: Ukraina powinna maksymalnie skorzystać z możliwości, które pojawiły się po zawarciu Umowy Stowarzyszeniowej z UE, zwiększyć dostawy produkowanych przez siebie artykułów do innych krajów świata i zmniejszyć swoją zależność od rynku rosyjskiego. Terapia szokowa utraty rynków zbytu w Rosji będzie korzystna dla gospodarki ukraińskiej. W perspektywie krótkofalowej taka sytuacja oznaczać będzie pojawienie się dużych problemów dla niektórych branż, jednak w perspektywie długofalowej można śmiało powiedzieć, że ten bolesny proces transformacji zakończy się i nastąpi poprawa, ponieważ ukraińscy producenci uwolnią się od jednego bardzo wybrednego nabywcy.

---

¹¹ Program „Rozwój przemysłu i zwiększenie jego konkurencyjności”, Program pomocniczy nr 7